

Άξονας 1: Δυναμικός πρωτογενής τομέας, αγροδιατροφή και καινοτομία για μια εξωστρεφή Ήπειρο

Ο πρωτογενής τομέας της Ηπείρου αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομίας και της τοπικής ανάπτυξης, ωστόσο αντιμετωπίζει προκλήσεις που απαιτούν άμεσες και στοχευμένες παρεμβάσεις. Η αξιοποίηση της καινοτομίας, η εισαγωγή τεχνολογιών αιχμής και η ενίσχυση της τυποποίησης και της εξωστρέφειας είναι καθοριστικοί παράγοντες για τη μετάβαση σε ένα ανθεκτικό και ανταγωνιστικό παραγωγικό μοντέλο. Παράλληλα, η υποστήριξη των νέων παραγωγών και η σύνδεση του πρωτογενούς τομέα με την εκπαίδευση, την έρευνα και τις σύγχρονες επιχειρηματικές πρακτικές θα επιτρέψει στην Ήπειρο να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές της και να καταστεί πρότυπο βιώσιμης αγροδιατροφικής ανάπτυξης.

Ο πρωτογενής τομέας της Ηπείρου αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα της περιφερειακής οικονομίας, με δυναμική παρουσία στην κτηνοτροφία, τη γαλακτοκομία και τις εξαγωγές προϊόντων υψηλής ποιότητας, όπως η φέτα και το κοτόπουλο. Ωστόσο, η απουσία καινοτομίας, η υψηλή εξάρτηση από τις τιμές πρώτων υλών και η αργή μετάβαση σε βιώσιμες πρακτικές θέτουν σε κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα και την ανθεκτικότητα της παραγωγής.

Το κρίσιμο ερώτημα δεν είναι αν η Ήπειρος μπορεί να πρωταγωνιστήσει στη νέα εποχή της αγροδιατροφής, αλλά πώς.

Η κλιματική αλλαγή, οι αυξανόμενες απαιτήσεις σε βιωσιμότητα και η διεθνής ανταγωνιστικότητα καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για ψηφιακό μετασχηματισμό και τεχνολογική καινοτομία. Ο αγροδιατροφικός τομέας διεθνώς αναδιαρθρώνεται με νέα τεχνολογικά εργαλεία και στρατηγικές που αυξάνουν την αποδοτικότητα, μειώνουν το κόστος και ενισχύουν τη βιωσιμότητα.

Αντλώντας διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, όπως το παράδειγμα όπως αυτά της Ολλανδίας και του Ισραήλ, η Ήπειρος μπορεί να αξιοποιήσει τις έξυπνες τεχνολογίες, τη συνεργασία με πανεπιστήμια και την ενίσχυση των εξαγωγών, ώστε να μετατραπεί σε πρότυπη Περιφέρεια βιώσιμης αγροδιατροφής και καινοτόμου παραγωγής.

Η γεωργία ακριβείας, η τεχνητή νοημοσύνη στην ανάλυση παραγωγής, η έξυπνη κτηνοτροφία, η ψηφιακή ιχνηλασιμότητα τροφίμων και η ενεργειακή αυτονομία των αγροτικών μονάδων δεν είναι απλά τεχνολογικές επιλογές, αλλά πολιτικές αποφάσεις που θα καθορίσουν το παραγωγικό μοντέλο των επόμενων δεκαετιών.

Η μετάβαση σε ένα καινοτόμο και βιώσιμο παραγωγικό σύστημα δεν είναι απλώς τεχνική αναγκαιότητα, αλλά κεντρική πολιτική προτεραιότητα. Ο πρωτογενής τομέας πρέπει να μετατραπεί σε έναν από τους κύριους αναπτυξιακούς άξονες της Ηπείρου, διαμορφώνοντας το μέλλον της περιφερειακής οικονομίας και των τοπικών κοινωνιών.

Ενδιαφέροντα Στοιχεία

- **1,1 εκατ. αιγοπρόβατα** → Η Ήπειρος καλύπτει πάνω από **30%** της συνολικής ελληνικής παραγωγής γαλακτοκομικών.
- **Παραγωγή φέτας & γαλακτοκομικών** → Η Ήπειρος συμβάλλει στο **40%** των εξαγωγών ελληνικής φέτας.
- Η Ήπειρος είναι η 1η Περιφέρεια στην Ελλάδα στην παραγωγή κοτόπουλου, με πάνω από **50%** της συνολικής ελληνικής παραγωγής να προέρχεται από την περιοχή.
- **Μεγάλες πτηνοτροφικές μονάδες** → Περισσότερες από **300** επιχειρήσεις & εκμεταλλεύσεις δραστηριοποιούνται στην πτηνοτροφία.
- **Αγροδιατροφικός τομέας** → Συμμετέχει κατά **14,7%** στο περιφερειακό ΑΕΠ (εθνικός μέσος όρος: ~8,5%).
- **Εκτάσεις καλλιέργειας** → **300.000+** στρέμματα χρησιμοποιούνται για γεωργική παραγωγή, αλλά λιγότερο από **20%** εφαρμόζει τεχνολογίες γεωργίας ακριβείας.
- **Αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων** → **200+** μικρομεσαίες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην αγροδιατροφή, με αυξημένη εξαγωγική δραστηριότητα.
- **Αύξηση εξαγωγών γεωργικών προϊόντων** → **+28%** την τελευταία πενταετία.

! Προκλήσεις

- ◆ **Τεχνολογική υστέρηση & χαμηλή καινοτομία** → Το **80%** των αγροτικών εκμεταλλεύσεων δεν χρησιμοποιεί γεωργία ακριβείας ή ψηφιακά εργαλεία παραγωγής.
- ◆ **Υψηλό κόστος παραγωγής & εξάρτηση από τις τιμές της αγοράς** → Το κόστος ενέργειας, μεταφορών & πρώτων υλών πλήττει τη βιωσιμότητα κυρίως των μικρών παραγωγών.
- ◆ **Αδύναμη εξαγωγική δυναμική** → Μόνο το **30%** των ηπειρωτικών προϊόντων εξάγεται, ενώ η έλλειψη τυποποίησης και branding μειώνει την προστιθέμενη αξία.
- ◆ **Κοινωνικές ανισότητες στην πρόσβαση σε καινοτομία** → Οι μικρομεσαίοι παραγωγοί και οι γυναίκες αγρότισσες δεν έχουν ίση πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες.
- ◆ **Κλιματική αλλαγή & περιβαλλοντικό αποτύπωμα** → Η παραγωγή επηρεάζεται από ακραία καιρικά φαινόμενα, ξηρασίες & εδαφική υποβάθμιση.

✎ Προτάσεις Πολιτικής

☑ Ψηφιακή & τεχνολογική μετάβαση

Δημιουργία ενός Περιφερειακού κέντρου Αγροδιατροφικής Καινοτομίας που θα συνδέει αγρότες, ερευνητικά ινστιτούτα και τεχνολογικές startups.

- Εφαρμογή **"Έξυπνων Γεωργικών Περιοχών"** όπου οι παραγωγοί εφαρμόζουν τεχνολογίες ακριβείας, με στήριξη από τα πανεπιστήμια & τις νεοφυείς επιχειρήσεις.
- Ανάπτυξη **ψηφιακής πλατφόρμας real-time παρακολούθησης καλλιεργειών** με χρήση **AI & Big Data**.
- Δωρεάν εκπαίδευση αγροτών σε **ψηφιακά εργαλεία και γεωργία ακριβείας** μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Εφαρμογή Blockchain στην Ιχνηλασιμότητα Τροφίμων

- Χρήση **blockchain & QR codes** για τη διασφάλιση της ποιότητας των ηπειρωτικών προϊόντων και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών.
- Ανάπτυξη συστήματος **"From Farm to Fork"** για διαφανή εφοδιαστική αλυσίδα.

Ψηφιακή Χρηματοδότηση για Μικρούς Παραγωγούς

- Ανάπτυξη ψηφιακής "αγροτικής τράπεζας δεδομένων", η οποία θα λειτουργεί ως έξυπνη πλατφόρμα που συλλέγει, αναλύει και αξιοποιεί δεδομένα για να προσφέρει εξατομικευμένες προτάσεις στήριξης, δάνεια και επενδυτικές ευκαιρίες στους παραγωγούς.

🔍 Διεθνή Παραδείγματα:

- Η **Ολλανδία** είναι παγκόσμιος ηγέτης στη **γεωργία ακριβείας**, με αγροτικά θερμοκήπια που λειτουργούν **100% αυτόνομα** μέσω AI.
- Στη **Φινλανδία**, το "**Luke Bioeconomy Institute**" υποστηρίζει τεχνολογικές καινοτομίες στον αγροτικό τομέα.
- Στη **Σιγκαπούρη**, οι αγρότες λαμβάνουν **real-time προειδοποιήσεις για ακραία φαινόμενα** μέσω ψηφιακής πλατφόρμας.
- Το Ντουισμπούργκ, μέσω του **SmartAgriHub**, έχει δημιουργήσει **πilotικές "έξυπνες φάρμες"** όπου χρησιμοποιούνται **drones, αισθητήρες εδάφους & AI** για **πρόβλεψη καλλιεργειών & μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων**.
- Στην **περιφέρεια της Εμίλια-Ρομάνια**, το πανεπιστήμιο και οι τοπικοί παραγωγοί συνεργάζονται για την **ψηφιοποίηση της εφοδιαστικής αλυσίδας**, διασφαλίζοντας **πιστοποίηση, ιχνηλασιμότητα & έξυπνη διαχείριση αποθεμάτων**.
- "**Agri-Digital Financing**" Στην Ινδία και την Κένυα, οι αγρότες λαμβάνουν δάνεια και επενδυτική στήριξη με βάση AI-driven εκτιμήσεις για την παραγωγή τους, αντί για κλασικές τραπεζικές εγγυήσεις.

✅ Κοινωνική Δικαιοσύνη & Στήριξη Παραγωγών

Δίκαιη Τιμολόγηση & Προστασία Παραγωγών μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας

- Συμβόλαια Δίκαιης Παραγωγής → Εγγυημένες ελάχιστες τιμές για τους παραγωγούς, αποτρέποντας αθέμιτες πρακτικές από μεγάλες αλυσίδες
- Αγροτικό Κοινωνικό Ταμείο. Χρηματοδότηση μικρών παραγωγών & συνεταιρισμών μέσω μη κερδοσκοπικών μηχανισμών.

Επιδότηση Ένταξης Παραγωγών σε Συνεταιριστικά Σχήματα & Αγροτικά Clusters

- Παροχή οικονομικών κινήτρων για παραγωγούς που εντάσσονται σε αγροδιατροφικούς συνεταιρισμούς & clusters.
- Δημιουργία "Αγροτικών Τραπεζών Γης" για την παραχώρηση ανεκμετάλλεωτων γεωργικών εκτάσεων σε νέους αγρότες και κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

Διεθνή Παραδείγματα:

- Στη Γαλλία, ο νόμος Egalim προστατεύει τους αγρότες μέσω νομικά κατοχυρωμένων ελάχιστων τιμών.
- Στην περιφέρεια Ναβάρρα, αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν συνδέσει μικρούς παραγωγούς, δίνοντάς τους πρόσβαση σε χρηματοδότηση & σύγχρονες υποδομές.

Κλιματική Ανθεκτικότητα & Πράσινη Μετάβαση

Κλιματικό Ασφαλιστικό Ταμείο Αγροτών

- Δημιουργία περιφερειακού ταμείου αποζημιώσεων για αγρότες που πλήττονται από ακραία καιρικά φαινόμενα.

Κίνητρα για Αναγεννητική Γεωργία Ενεργειακή Αυτονομία Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων

- Κίνητρα για βιολογικές καλλιέργειες, αγροτικά φωτοβολταϊκά & χρήση αγροτικών αποβλήτων για παραγωγή ενέργειας.
- Υποχρεωτική αντικατάσταση πετρελαιοκίνητων αγροτικών μηχανημάτων με ηλεκτρικά & υβριδικά μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων.

Στρατηγική για Μείωση Αποβλήτων & Κυκλική Οικονομία

- Δημιουργία "Zero-Waste Αγροτικών Μονάδων" με ανακύκλωση οργανικών αποβλήτων για παραγωγή βιοκαυσίμων.
- Εφαρμογή μοντέλων "αναγεννητικής γεωργίας" για προστασία των εδαφών από διάβρωση.

Περιφερειακό Πρόγραμμα για "Εξυπνη Διαχείριση Υδάτων"

- Ανάπτυξη AI-powered συστημάτων άρδευσης για εξοικονόμηση νερού.
- Κρατική ενίσχυση για εγκατάσταση δεξαμενών συλλογής βρόχινου νερού και επαναχρησιμοποίηση αποβλήτων νερού.

Διεθνή Παραδείγματα:

- Στην **Ισπανία**, το Agroseguro παρέχει δημόσια χρηματοδοτούμενη ασφάλιση για ακραία καιρικά φαινόμενα.

- Sustainable Farming Initiative στη **Δανία** όπου έχει αναπτυχθεί σύστημα διαχείρισης υδάτινων πόρων και ανανεώσιμης ενέργειας σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις, μείωση εκπομπών CO₂ κατά 35%.
- Στη **Σουηδία**, το 80% των αγροτικών αποβλήτων επαναχρησιμοποιείται για παραγωγή ενέργειας & λιπασμάτων. Ο Δήμος του Γκέτεμποργκ υιοθέτησε το Zero Waste Agriculture, όπου αγροτικά απόβλητα ανακυκλώνονται πλήρως σε λίπασμα, βιοκαύσιμα και ζωοτροφές, μειώνοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της γεωργίας.
- Στη **Γερμανία**, η κυβέρνηση επιδοτεί αγροτικές ενεργειακές κοινότητες που παράγουν τοπικά την ηλεκτρική τους ενέργεια.
- Η περιφέρεια **Trentino-Alto Adige** έχει αναπτύξει αγροτικούς συνεταιρισμούς μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα, αξιοποιώντας βιοαπόβλητα για βιοκαύσιμα και ανακύκλωση υδάτων για άρδευση.

Ανάπτυξη Εξαγωγικής Δυναμικής & ενίσχυση ανταγωνιστικότητας

Υποστήριξη των εξαγωγών και στρατηγικές Συμμαχίες με Διεθνείς Αγορές

- Προώθηση των προϊόντων σε Premium Supermarkets (Whole Foods, Marks & Spencer, Carrefour Bio).
- Συμφωνίες με ελληνικά εστιατόρια στο εξωτερικό για την αποκλειστική χρήση ηπειρωτικών προϊόντων.
- Εξειδικευμένη δομή υποστήριξης εξαγωγέων με σύνδεση ελληνικών επιχειρήσεων με διεθνή δίκτυα λιανικής.
- Ανάπτυξη συνεργειών με διεθνείς εμπορικές εκθέσεις & πλατφόρμες e-commerce (Amazon, Alibaba, EU Agri-Export Portal).

Ενίσχυση Πιστοποιήσεων & Branding των Ηπειρωτικών Προϊόντων

- Δημιουργία ομπρέλας πιστοποίησης "Epirus Finest", ώστε όλα τα τοπικά προϊόντα να φέρουν ενιαία ταυτότητα.
- Κίνητρα για ΠΟΠ/ΠΓΕ πιστοποιήσεις, ώστε τα προϊόντα της Ηπείρου να αποκτήσουν υψηλότερη προστιθέμενη αξία.
- Ανάπτυξη "Ηπειρωτικού Γαστρονομικού Δρόμου", στη λογική του Gastro-Heritage Branding όπου τοπικά προϊόντα ενσωματώνονται στον τουρισμό μέσω γευσιγνωσίας, τοπικών φεστιβάλ & farm-to-table μοντέλων.

Ενίσχυση τοπικής και κυκλικής οικονομίας

- Δέσμευση ξενοδοχείων & εστιατορίων να χρησιμοποιούν τοπικά προϊόντα, ενισχύοντας την κυκλική οικονομία και τις ηπειρωτικές επιχειρήσεις.
- Θέσπιση πολιτικής όπου τουλάχιστον 50% των δημόσιων προμηθειών (σχολεία, νοσοκομεία, στρατόπεδα) προέρχονται από την ηπειρωτική παραγωγή.

Διεθνή Παραδείγματα:

- Στη **Γαλλία**, η πιστοποίηση "Label Rouge" αύξησε τις εξαγωγές τοπικών προϊόντων κατά 50% σε 5 χρόνια.
- Το Μονπελιέ έχει εφαρμόσει πολιτική όπου 50% των προμηθειών σχολείων, νοσοκομείων & δημοσίων δομών προέρχεται από τοπικούς παραγωγούς. Στη **Νορβηγία**, το 80% των σχολείων παρέχει αποκλειστικά τοπικά βιολογικά προϊόντα.
- Το **Σαν Σεμπασιάν** στην Ισπανία έχει μετατραπεί σε παγκόσμιο γαστρονομικό προορισμό, αξιοποιώντας την τοπική παραγωγή μέσω τουρισμού. Τα αγροτικά προϊόντα συνδέονται με fine dining εστιατόρια & food festivals.